

BEREDSKABSPLAN FOR DET STATSLIGE DANSKE
BEREDSKAB TIL BEKÆMPELSE AF FORURENING AF HAVET
MED OLIE OG ANDRE SKADELIGE STOFFER

HOVEDPLAN (DEL I)

SØVÆRNSKOMMANDOEN

INDHOLD

1. INDLEDNING	5
1.1 Rettelser til Beredskabsplanen	5
2. MÅLSÆTNING FOR DET STATSLIGE DANSKE BEREDSKAB TIL BEKÆMPELSE AF FORURENING AF HAVET MED OLIE OG ANDRE SKADELIGE STOFFER	5
2.1 Den nationale målsætning	5
2.2 Internationale forpligtelser	6
3. DET NATIONALE LOVMÆSSIGE GRUNDLAG FOR BERED- SKABET	7
3.1 Havmiljøloven	7
3.2 Kgl. Resolution om overførsel af ressortansvaret	8
3.3 Aftale mellem Miljø- og Energiministeriet og Forsvars- ministeriet	8
3.4 Bekendtgørelse om henlæggelse af opgaver og beføjelser efter Lov om beskyttelse af havmiljøet til Forsvarskommandoen	8
3.5 Bekendtgørelse om henlæggelse af visse beføjelser på det maritime område til Søværnets Operative Kommando	9
4. ANSVARSOMRÅDER, ANSVARSFORDELING OG KOMMANDOSTRUKTURER	9
4.1 Generelt	9
4.2 Geografisk ansvarsområde	9
4.3 Ansvarsfordeling for bekæmpelse/sanering	9
4.3.1 Det åbne hav og de kystnære dele af søterritoriet	9
4.3.2 Boreplatforme (olie og gas), undersøiske rørledninger og lignende installationer	10
4.3.3 Kyster, strande og havne	10
4.3.4 Det Rigsfælles Miljøberedskab (Færøerne og Grønland)	13
4.4 Kommandostrukturer	14
5. DEFINITION AF FARVANDSOMRÅDER OG INTERNATIONALE REGLER VEDRØRENDE GENNEMFARTSRET OG JURISDIKTIONS- KOMPETENCE	18
5.1 Generel beskrivelse	18
5.2 Definition af begrebet "havområder"	18
6. INTERNATIONALE REGLER FOR FOREBYGGELSE AF FORURE- NING AF HAVET MED OLIE OG ANDRE SKADELIGE STOFFER	20
6.1 Generel beskrivelse	20
6.2 MARPOL 73/78	20
6.3 EU Direktiv om oprettelse af et trafikovervågnings- og	

trafikinformationssystem for skibsfarten i Fællesskabet	21
7. INTERNATIONALE SAMARBEJDSAFTALER TIL BEKÆMPELSE AF FORURENING AF HAVET MED OLIE OG ANDRE SKADELIGE STOFFER	22
7.1 Generelt	22
7.2 Globale samarbejdsordninger	22
7.2.1 OPRC Konventionen	22
7.2.2 Samarbejdsaftaler i EU-regi	22
7.3 Regionale samarbejdsordninger	23
7.3.1 Københavnsaftalen	23
7.3.2 Bonn-Aftalen	24
7.3.3 Helsingfors Konventionen	24
7.4 Andre samarbejdsordninger	25
7.4.1 CAN-DEN	25
7.5 Samarbejdsøvelser	25
8. BEKÆMPELSESSTRATEGI- OG TAKTIK	26
8.1 Generelt	26
8.1.1 Bekæmpelsesstrategien	26
8.1.2 Bekæmpelsestaktikken	26
8.2 Bekæmpelsesmetoder, bekæmpelseskapacitet og depotplaceringer	27
8.2.1 Bekæmpelsesmetoder	27
8.2.2 Bekæmpelseskapaciteter	27
8.2.3 Depotplacering	27
9. SAMMENFATTENDE RISIKOVURDERING, DRIVMODELLER, SATELLITOVERVÅGNING, MILJØFØLSOMME OMRÅDER	28
9.1 Sammenfattende risikovurdering	28
9.2 Drivmodeller, satellitovervågning og kort over miljøfølsomme områder	30
9.2.1 Drivmodeller	30
9.2.2 Satellitovervågning	30
9.2.3 Kort over miljøfølsomme områder	30
10. INDBERETNINGSPLIGT, ALARMERING OG TAKTISKE STØTTEFUNKTIONER	31
10.1 Indberetningspligt og alarmering	31
10.1.1 Danske og tilstødende farvande	31
10.1.2 Grønlandske farvande	32
10.2 Taktiske støttefunktioner	32
10.2.1 Det Mobile Miljøberedskab	32
10.2.2 Statens Centrale Enhed (SCE-vagten)	33
11. UHELD I FORBINDELSE MED OFF-SHORE KULBRINTE-VIRKSOMHED	33
11.1 Indberetningspligt	33

1. INDLEDNING

Den foreliggende beredskabsplan, der er udarbejdet indenfor rammerne af gældende love og bestemmelser, skal tjene som vejledning for Forsvarskommandoen (FKO) samt for øvrige myndigheder og indsatsenheder, der eventuelt skal indsættes i tilfælde af indtrufne forureninger af havet med olie og andre skadelige stoffer.

Hovedformålet med beredskabsplanen er at beskrive rammen for iværksættelse af en hurtig og effektiv bekæmpelsesindsats indenfor eget ansvars- og interesseområde, samt at understøtte et eventuelt internationalt indsatsarbejde indenfor områder, der er dækket af de internationale aftaler, som Danmark har indgået. Endelig indgår rammerne for en beredskabsindsats i farvandene omkring Færøerne og Grønland i planen.

Beredskabsplanen består af en Hovedplan (Del I) og af en Beredskabsmanual (Del II).

Hovedplanen, der primært er af administrativ karakter, består af en række kapitler, der beskriver beredskabets målsætning, organisation og ansvarsområder, alt baseret på det gældende lovgrundlag mv. Herudover beskrives de etablerede operative tiltag, vedtagne bekæmpelsesstrategier og beredskabets kapacitet blandt andet på baggrund af en sammenfattende risikovurdering. En kortfattet beskrivelse af folkeretlige regler, internationale regler vedr. forebyggelse af spild på havet, samt internationale samarbejdsaftaler vedr. bekæmpelse af forurening af havet indgår også som en del af Hovedplanen. Hovedplanen er offentlig tilgængelig.

Beredskabsplanens Del II, Beredskabsmanualen, der er af operativ karakter, består af en række kapitler indeholdende detailbestemmelser af administrativ, operativ, teknisk og juridisk karakter, der kan tjene som en praktisk opslagsbog for alle involverede i en akut bekæmpelsesaktion af større eller mindre omfang. Del II indeholder ikke specifikke vejledninger for brug af materiel.

Del II ligger på et havmiljø teamsite på forsvaret intranet (FIIN) herpå ligger både Del II, men også dokumenter tilknyttet til Del II. Del II opdateres løbende med mindre rettelser som kan findes på teamsitet.

Hver gang der foreligger en ny version deles denne med interessenter og myndigheder som assistere med løsningen af Havmiljø opgaven.

1.1 Rettelser til Beredskabsplanen

Søværnskommandoen (SVK) er ansvarlig for udarbejdelse og ajourføring af Beredskabsplanen, der består af en Hovedplan (Del I) og en Beredskabsmanual (Del II). Forslag til rettelser af og tilføjelser til Beredskabsplanen sendes til: pol.con.den@mil.dk.

2. MÅLSÆTNING FOR DET STATSLIGE DANSKE BEREDSKAB TIL BEKÆMPELSE AF HAVET MED OLIE OG ANDRE SKADELIGE STOFFER

2.1 Den nationale målsætning

Målsætningen for det statslige danske beredskab til bekæmpelse af forurening af havet med olie og andre skadelige stoffer er:

For olie:

- at udbygge/vedligeholde bekæmpelsesmateriellet til et effektivitetsniveau, hvor beredskabet vil kunne imødegå middelstore olieudslip (op til 5000 tons)¹ i danske og tilstødende farvande samt farvandet ved Grønland med en rimelig mulighed for i væsentlig grad at begrænse skaderne på det omgivende miljø, og med en rimelig mulighed for i væsentlig grad at nedbringe de omkostninger, der måtte blive nødvendige for at bringe miljøet tilbage til sin oprindelige tilstand.

For andre skadelige stoffer end olie:

- at være i stand til at kunne beskytte eget indsatspersonel
- at være i stand til – under gunstige vejrforhold – at kunne foretage bekæmpelse af mindre kemikaliefureninger, som forbliver synlige på havoverfladen (det vil sige optræder som en olieforurening) samt være i stand til at kunne foretage bjærgning af drivende tromler, beholdere eller lignende indeholdende ukendte og/eller skadelige stoffer
- at være i stand til at kunne foretage sporing af de mest almindelige forekommende kemikalier samt være i stand til at foretage rapportering om forureningens udbredelse, for herigennem at kunne alarmere myndighederne i truede kystområder samt skibstrafikken mv. i truede vandområder

For olie og andre skadelige stoffer:

- at overvåge danske og tilstødende farvande – primært med anvendelse af fly og satellitter med henblik på en selvstændig dansk jurisdiktionshåndhævelse af havmiljøloven samt for en optimal udnyttelse af den miljøjurisdiktion som etableringen af den eksklusive økonomiske zone (EEZ) omkring Danmark har skabt grundlag for
- at bekæmpelsesenhederne og udstyret skal kunne anvendes ved internationale og regionale forureninger

2.2 Internationale forpligtelser

Den nationale målsætning for beredskabet er formuleret på baggrund af en vurdering af truslen for forurening af danske og tilstødende farvande med olie og andre skadelige stoffer (senest som følge af en risikovurdering fra 2007) samt anbefalingerne i de internationale konventioner og aftaler, som Danmark har tiltrådt og indgået²

I HELCOM Rekommandation 11/13 anbefaler kommissionen således, at nationerne etablerer nationale beredskabsplaner med det formål at:

- den første bekæmpelsesenhed skal være i stand til at afgå senest 2 timer efter udkald

¹ HELCOM Rekommandation

² Københavns Aftalen, SWEDENGER, DENGER, DENGERNETH, HELCOM, Bonn Agreement (se kap. 7).

- de første enheder skal kunne være i forureningsområdet inden for 6 timer efter afgang for at begynde bekæmpelsen
- der skal inden for 12 timer være sikret en godt organiseret, tilstrækkelig og betydelig bekæmpelse af forureningen
- ved større forureninger at kunne kontrollere forureningen inden for normalt ikke mere end 2 dages mekanisk forureningsbekæmpelse til søs
- nationen skal være i stand til at tage/udvikle passende forholdsregler over for andre skadelige stoffer, herunder bjærgede flydende kemiske stoffer ved anvendelse af mekaniske opsamlingsmidler

3. DET NATIONALE LOVMÆSSIGE GRUNDLAG FOR BEREDSKABET

3.1 Havmiljøloven

Lovbekendtgørelse nr. 1165 af 25. november 2019³ om beskyttelse af havmiljøet (havmiljøloven) med senere ændringer, udgør sammen med lovbekendtgørelse nr. 1629 af 17. december 2018⁴ om sikkerhed til søs med senere ændringer det lovmæssige grundlag for indsatsen for at beskytte havmiljøet mod forurening mv.

Havmiljøloven indeholder således bestemmelser og regler, der skal medvirke til at forebygge og begrænse forurening af miljøet, herunder navnlig havmiljøet, samt sikre opretholdelsen af et beredskab til indsats mod forurening på havet, på kyster og i havne (lovens kapitel 11).

I henhold til lovens § 2 omfatter loven skibe og luftfartøjer, som er indregistreret i Danmark, uanset hvor de befinder sig. Derudover omfattes alle udenlandske skibe, luftfartøjer og platforme, der befinder sig på/over det danske søterritorium, samt alle udenlandske skibe, der befinder sig inden for dansk EEZ, i det omfang det er foreneligt med international ret. Loven regulerer også udledninger danske fra rørledninger og platforme, herunder vindmøller, og platforme og rørledninger, der befinder sig på dansk søterritorium eller kontinentalsokkelområde.

Loven omfatter ikke orlogsskibe og andre skibe, der ejes eller benyttes af en stat, så længe skibet udelukkende benyttes i ikke-kommerciel statstjeneste. Endelig er skibe, der udelukkende benyttes til fritidsformål, kun omfattet af dele af loven.

I henhold til lovens § 34 forestår forsvarsministeren i samarbejde med Forsvaret, redningsberedskabet og andre myndigheder, som ministeren bemyndiger dertil, bekæmpelse af olie- og kemikalieforurening af havet og de kystnære dele af søterritoriet. I henhold til havmiljølovens § 35 forestås sanering af kyststrækninger og bekæmpelse af forurening i havne af kommunalbestyrelsen. I henhold til havmiljølovens § 35 stk. 6 kan forsvarsministeren i tilfælde af særlige alvorlige og omfattende forureninger bestemme at

³Administreres af Naturstyrelsen

⁴Administreres af Søfartsstyrelsen

sanering af kyststrækninger og bekæmpelsen af en forurening i havne ledes af forsvarsministeren eller andre myndigheder, som ministeren bemyndiger hertil. Havmiljøloven ændres løbende, og der henvises i denne forbindelse til Retsinformation, www.retsinformation.dk, for oplysninger om lovens gældende og oprindelige tekst.

3.2 Kgl. Resolution om overførelse af ressortansvaret

Det danske beredskab til bekæmpelse af forurening af havet med olie og andre skadelige stoffer har oprindeligt henhørt under Miljø- og Energiministeren, som delegerede de med beredskabet forbundne opgaver til Miljøstyrelsen.

Bekæmpelse af olie- og kemikalieforurening af havet og de kystnære dele af søterritoriet, herunder bugter, fjorde og bredninger blev herefter varetaget af Miljøstyrelsen i samarbejde med Forsvaret, redningsberedskabet og andre myndigheder, som Miljø- og Energiministeren havde bemyndiget hertil.

Ved Kgl. Resolution af 11. juni 1999 blev hele ressortansvaret for udøvende tiltag på havmiljøområdet overført fra Miljø- og Energiministeren til Forsvarsministeren med virkning fra 1. januar 2000. Ressortoverførelsen skete i forlængelse af tidligere overførelser af driftsansvar på dette område fra Miljø- og Energiministeriet til Forsvarsministeriet. Forsvaret har således pr. 1. januar 2000 overtaget ressortansvaret for den statslige maritime miljøovervågning og håndhævelse samt den statslige maritime forureningsbekæmpelse til søs.

3.3 Aftale mellem Miljø- og Energiministeriet og Forsvarsministeriet

En detaljeret beskrivelse af forsvarets beføjelser gældende fra 1. januar 2000 er angivet i "Aftale mellem Miljø- og Energiministeriet og Forsvarsministeriet om forsvarets opgaver og beføjelser på havmiljøområdet som overført fra Miljø- og Energiministeriet" af 23. december 1999. På baggrund af ovennævnte Kongelige Resolution og aftalen af 23. december 1999 er der af Forsvarskommandoen (FKO) udsendt direktiv vedrørende havmiljø (FKO DIR OD.046-03, 2010-09). Direktivet fastlægger forsvarets opgaver, ansvar og beføjelser i relation til havmiljøet.

3.4 Bekendtgørelse om henlæggelse af opgaver og beføjelser efter lov om beskyttelse af havmiljøet til Forsvarskommandoen

Bestemmelser om overførelse af opgaver og beføjelser til FKO gældende fra 1. juli 2000 er anført i bekendtgørelse nr. 992 af 6. november 2000.

3.5 Bekendtgørelse om henlæggelse af visse beføjelser på det maritime område til Søværnskommandoen (tidligere Søværnets Operative Kommando)

Henlæggelse af visse beføjelser på det maritime område til SOK fremgår af bekendtgørelse nr. 443 af 18. maj 2006.

4. ANSVARSOMRÅDER, ANSVARFORDDELING OG KOMMANDOSTRUKTUR

4.1 Generelt

Ansvar for det statslige danske beredskab til bekæmpelse af forurening af havet med olie og andre skadelige stoffer er af Forsvarsministeren delegeret til:

Forsvarskommandoen (FKO)

Telefon: +45 72 84 00 00

E-mail: fko@mil.dk

Adresse:

Forsvarskommandoen

Holmens Kanal 9

1060 København K

Det skal bemærkes, at det i denne beredskabsplan beskrevne beredskab i princippet kun omfatter forebyggelses- og bekæmpelsesforanstaltninger for forureninger, så længe disse befinder sig på havet, medens ansvaret for oprensning/sanering af strande og andre kyststrækninger, der er blevet forurenede med ilanddrevet olie eller andre skadelige stoffer påhviler de respektive kommuner, jf. pkt. 4.3.3.

FKO vil dog også i disse situationer kunne fungere som kontaktpunkt.

4.2 Geografiske ansvarsområder

Ansvarsområdet til søs udgøres af søterritoriet (indre og ydre territorialfarvand) samt den danske EEZ (Danmarks Eksklusive Økonomiske Zone). Derudover kan Danmark i henhold til indgrebskonventionen fra 1969 tage visse forholdsregler i relation til forurening på det åbne hav, hvis der er risiko for forurening af danske farvande og kyster.

Udenfor dette primære geografiske ansvarsområde, har den danske stat gennem internationale aftaler mv. påtaget sig ansvaret for – efter anmodning og i mulig udstrækning – at assistere med tilsvarende tiltag også i farvandsområder, der ligger udenfor det ovenfor beskrevne primære geografiske ansvarsområde. De særlige forhold for Færøerne og Grønland er anført under pkt. 4.3.4.

4.3. Ansvarsfordeling for bekæmpelse/sanering

4.3.1 Havet og de kystnære dele af søterritoriet

Ansvar for bekæmpelse af forurening af havet og de kystnære dele af søterritoriet med olie og andre skadelige stoffer påhviler Forsvarsministeriet, der har delegeret opgaven til FKO. Bekæmpelsen vil oftest ske i samarbejde med Beredskabsstyrelsen, politiet og kommunale beredskaber. Også andre myndigheder vil kunne indsættes, ligesom der gennem internationale aftaler er skabt mulighed for indsættelse af udenlandsk personel og materiel til supplerende af det statslige beredskab.

4.3.2 Boreplatforme (olie og gas), vindmøller, undersøiske rørledninger og lignende installationer

Installationer til havs henhører under Miljøministeriets ressortområde. Ansvar for den umiddelbare bekæmpelse af en forurening fra boreplatforme, vindmøller, undersøiske rørledninger og lignende installationer påhviler koncessionshaverne i samarbejde med Miljøstyrelsen. Udgifterne hertil afholdes af koncessionshaverne.

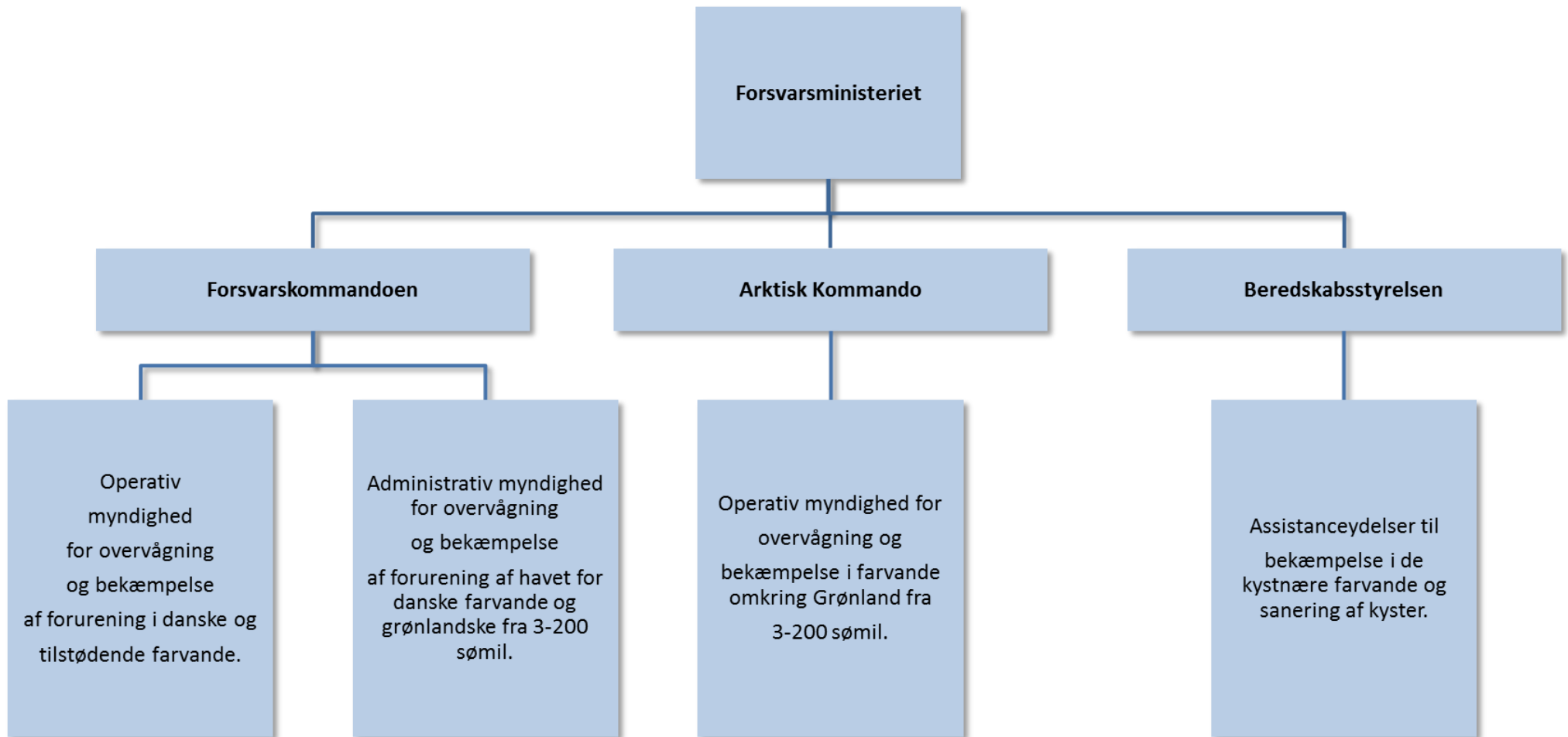
4.3.3 Kyster, strande og havne

Ansvar for sanering af kyster og strande samt forureningsbekæmpelse i havne påhviler efter havmiljølovens § 35, stk. 1, kommunalbestyrelsen. Denne forpligtigelse gælder for såvel private som for kommunale havne, bortset fra havne tilhørende forsvaret, der selv påtager sig ansvaret for oprensning af havnene ved forurening med olie og andre skadelige stoffer. En forurening kan imidlertid være så alvorlig og omfattende, at den nødvendige indsats af materiel og ressourcer vil overstige den enkelte kommunes formåen. Endvidere kan en forurening tænkes at omfatte flere kommuner. I en sådan situation er det i henhold til havmiljølovens § 35, stk. 5, fastsat, at Miljøministeren samordner de kommunale beredskabsplaner efter forhandlinger med de berørte kommuner om et samlet beredskab.

Efter havmiljølovens § 35, stk. 6, kan Forsvarsministeren bestemme at sanering af kyststrækninger og bekæmpelse af forurening i havn skal ledes af forsvarsministeren

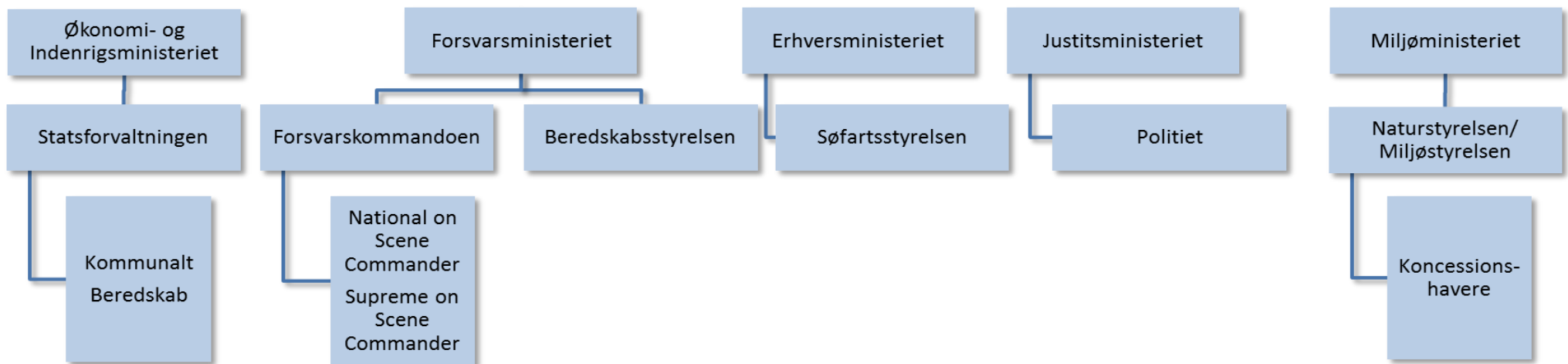
Figur 1 på side 11, viser den ovenfor under punkterne 4.3.1 til 4.3.3 beskrevne fordeling af opgaver i forbindelse med forurening af havet og kysterne.

Ansvarsfordeling

Figur 1. Ansvarsfordeling

Kommandostrukturer ved maritime forureninger

Figur 2. Kommandostrukturer ved maritime forureninger

4.3.4 Det Rigsfælles Miljøberedskab (Færøerne og Grønland)

4.3.4.1 Færøerne

Havmiljøloven gælder ikke for Færøerne. Færøernes hjemmestyre overtog pr. 1. maj 2003 sagsområdet havmiljø som færøsk særanliggende i medfør af § 2 i lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes hjemmestyre, jf. aftale af 17. januar 2003 mellem den danske regering og Færøernes Landsstyre. I henhold til den færøske Lagtingslov (havmiljølov) nr. 59 af 17. maj 2005 forestår Færøernes Landsstyre bekæmpelse af olie- eller kemikaliefurening på det færøske sø- og fiskeriterritorium samt sanering af forurenede kyststrækninger.

Færøerne er dækket af den reviderede Københavnsaftale af 29. marts 1993, "Aftale mellem Danmark herunder Grønland og Færøerne, Finland, Island, Norge og Sverige om samarbejde vedrørende bekæmpelse af forurening af havet med olie eller andre skadelige stoffer", og kan rekvirere assistance fra blandt andet Danmark i henhold til denne aftale.

4.3.4.2 Grønland

Området fra basislinjerne ud til 3 sømil

Grønlands Selvstyre har ansvaret for forureningsbekæmpelse fra basislinjerne ud til 3 sømil fra kysten, jf. Kgl. Anordning nr. 1035 af 22. oktober 2004, "Anordning om ikrafttræden for Grønland af lov om beskyttelse af havmiljøet" samt "Grønlands Hjemmestyres beredskabsplan vedrørende operationel indsats til bekæmpelse af olieforurening i grønlandske havne og kystnære områder" af maj 1993.

I henhold til principaftale om forureningsbekæmpelse i farvande ved Grønland fra 24. marts 2017, mellem FMN og Selvstyredirektøren, har Forsvaret pligt til at assistere selvstyret i en forureningsbekæmpelse inden for de 3 sømil, hvis de grønlandske myndigheder ikke kan bekæmpe forureningen med eget beredskab.

Chefen for Arktisk Kommando (CH AKO) varetager forsvarets kontakt til Grønlands Selvstyre.

Området fra 3 sømil og ud til 200 sømil

Ansvaret for bekæmpelse af forurening med olie eller andre skadelige stoffer i de grønlandske farvande uden for tre sømil af basislinjen til 200 sømil af basislinjen, henholdsvis skillelinjen Grønland/Canada og Grønland/Island, påhviler CH AKO i medfør af Kgl. Anordning nr. 1035 af 22. oktober 2004.

Grønlandsk anmodning om assistance fremsættes via CH AKO til FKO. Overførelse af materiel fra Danmark til Grønland vil først og fremmest blive søgt gennemført som luftfragt. FKO vil for sit vedkommende planlægge og foranledige anmodninger om transport realiseret, evt. under anvendelse af ekstern transportmyndighed. Grønland er i forbindelse med bekæmpelse af olieforurening af havet ligeledes dækket af den reviderede Københavnsaftale af 29. marts 1993, "Aftale mellem Danmark herunder Grønland og Færøerne, Finland, Island, Norge og Sverige om samarbejde vedrørende bekæmpelse af forurening af havet med olie eller andre skadelige stoffer", samt en beredskabsordning med Canada om gensidig assistance i

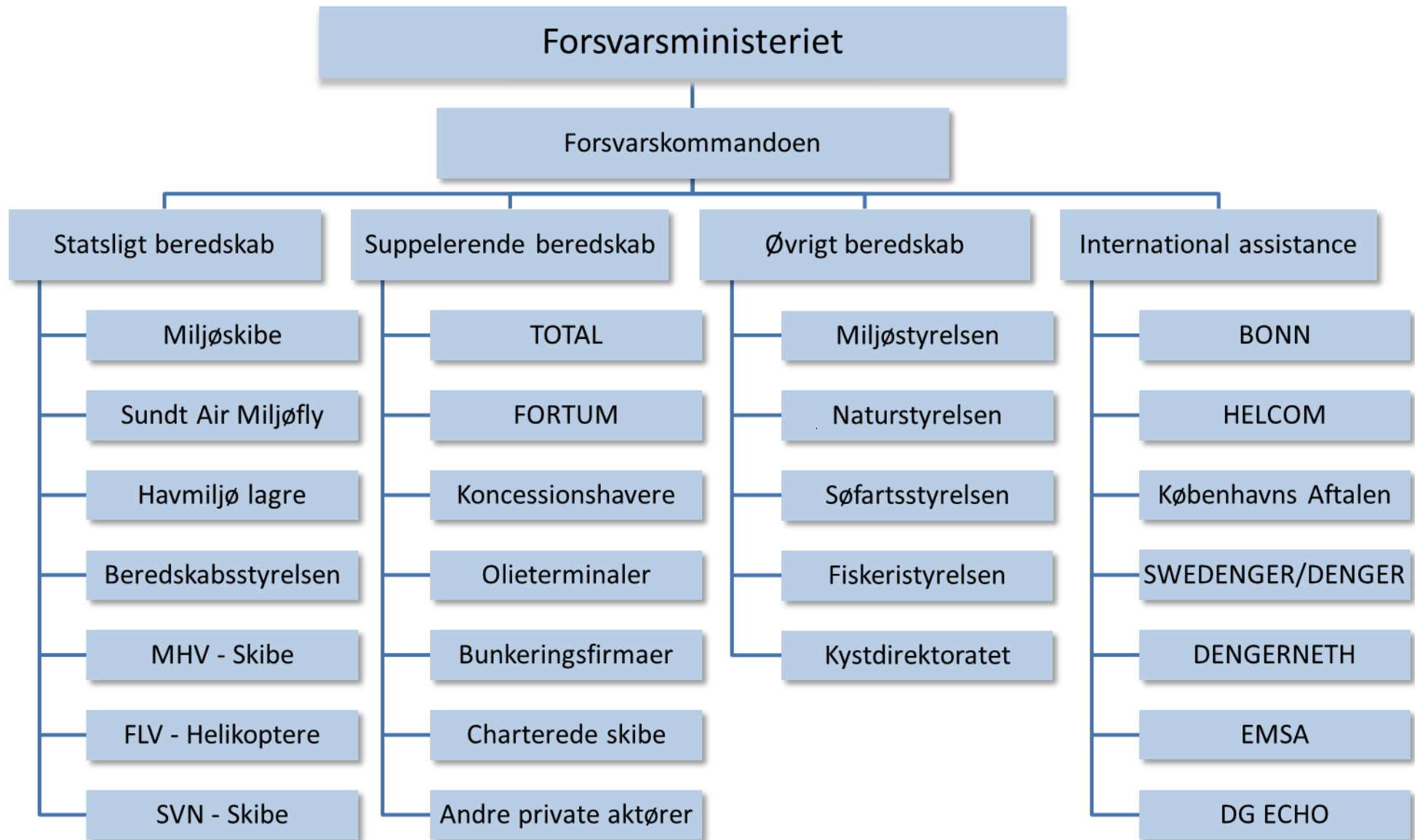
forbindelse med bekæmpelse af forurening af havet mellem Grønland og Canada. Det ledelses- og koordineringsmæssige ansvar i dette område påhviler CH AKO.

4.4 Kommandostrukturer

Som det fremgår af den ovenfor under pkt. 4.3 beskrevne ansvarsfordeling, er ledelsesansvaret for forskellige faser af en samlet bekæmpelses- og saneringsindsats pålagt forskellige myndigheder. Dette medfører, at der i den samlede indsats opereres med forskellige uafhængige linjer for udøvelse af kommando og kontrol (kommandolinjer), dels en kommandolinje for indsatsstyrkerne, der varetager bekæmpelsen på det åbne hav og den kystnære del af søterritoriet, og dels en kommandolinje, der varetager oprensning og saneringsarbejdet på truede eller forurenede kyststrækninger. Disse to indsatsydelse kan i visse tilfælde forløbe adskilt i tid og sted, men kan også indgå i én samlet operation. I sådanne tilfælde er det påkrævet, at der etableres udstrakt informationsudveksling og koordination mellem de to kommandolinjer, således at eventuelle udestående kompetenceproblemer i den konkrete situation afklares allerede i den indledende fase af operationen. Men også indenfor de nævnte kommandolinjer vil der ofte være særskilte myndighedskommandolinjer, og også her kan det blive påkrævet med en tilsvarende løbende informationsudveksling og koordination af de med operationen forbundne tiltag for at kunne gennemføre indsatsydelserne med et optimalt resultat.

De ovenfor beskrevne kommando- og koordinationsstrukturer i forbindelse med en forurening af havet og kysterne er skitseret i figur 1 og figur 2.

Organisationsdiagram for løsning af havmiljøopgaven

Figur 3. Organisationsdiagram for løsning af havmiljøopgaven

07-03-2023

5. DEFINITION AF FARVANDSOMRÅDER OG INTERNATIONALE REGLER VEDRØRENDE GENNEMFARTSRET OG JURISDIKTIONSKOMPETENCE

5.1 Generel Beskrivelse

De overordnede regler for havenes retsorden findes i folkeretten og nærmere bestemt i havretten. Havrettens retskilder findes dels i traktater, dels i sædvaneretten (den ret som ikke er nedfældet i retsregler, men som efterleves i praksis). De vigtigste multilaterale traktater, som alle er ratificeret af Danmark, er:

- Konventionen af 29. april 1958 om det ydre territorialfarvand og den tilstødende zone
- Konventionen af 29. april 1958 om Den kontinentale Sokkel
- Konventionen af 29. april 1958 om det åbne hav
- Konventionen af 29. april 1958 om fiskeri og bevarelse af det åbne havs ressourcer
- De Forenede Nationers Havretskonvention af 1982, United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS)

Efterfølgende gennemgang er baseret på, hvad der anses som gældende folkeret. I det følgende gives en sammenfattende definition på begrebet havområder. For yderligere detaljer, samt definitioner på "fartøjstyper", "andre definitioner" (herunder begrebet uskadelig passage), samt sammenfattende beskrivelse af adgangs/passageret og jurisdiktionskompetence og forfølgelse in continenti henvises til:

5.2 Definition af begrebet "havområder"

Betegnelserne i parentes angiver de tilsvarende betegnelser i UNCLOS.

Basislinje (Base Line) bestemmes som lavvandslinjen langs kysten, som angivet på søkort udfærdiget i stor målestok og officielt anerkendt af kyststaten.

Indre territorialfarvand (Internal Waters) omfatter vandområderne mellem basislinjerne og kysten. Det indre territorialfarvand udgøres primært af fjorde, bugter, havne mv. samt områder bag de rette basislinjer.

Ydre territorialfarvand (Territorial Sea) er det vandområde, der som indre grænse har basislinjen og som ydre grænse har den linje, der i ethvert punkt har en afstand fra det nærmeste punkt på basislinjen svarende til det ydre territorialfarvands bredde (12 sømil) eller midterlinjeprincippet.

Søterritoriet. Danmarks søterritorium udgøres af både indre- og ydre territorialfarvand.

Den tilstødende zone (The Contiguous Zone) er en zone, der støder op til en kyststats ydre territorialfarvand. Zonen må ikke strække sig ud over 24 sømil fra den

basislinje, hvorfra bredden af det ydre territorialfarvand måles, eller efter midterlinjeprincippet.

Internationale stræder (International Straits) er stræder, der benyttes i international sejlads fra en del af det åbne hav eller en eksklusiv økonomisk zone til en anden del af det åbne hav eller en eksklusiv økonomisk zone.

De danske stræder – Lillebælt, Storebælt og den danske del af Øresund – er dansk territorialfarvand. Stræderne er omfattet af et særligt stræderegime, der er baseret på København Traktaten fra 1857 om Sund- og Bælttoldens Afløsning og nærmere fastlagt i bl.a. Anordning nr. 224 af 16. april 1999 om fremmede orlogsfartøjers og militære luftfartøjers adgang til dansk område under fredsforhold. I de internationale stræder kan staterne træffe nødvendige foranstaltninger ved overtrædelse af love og forskrifter, som har forårsaget eller truer med at forårsage betydelig skade på havmiljøet i internationale stræder.

Fiskeriterritorium. Havområde, hvor kyststaten har eneret til fiskeri. Reglerne for udstrækningen af fiskeriterritoriet har udviklet sig i sædvaneretten og har bevæget sig fra 3 til 6 til 12 og til de nu anerkendte 200 sømil. Fiskeriterritoriet omfatter hele området fra basislinjerne og 200 sømil ud.

Den kontinentale sokkel (The Continental Shelf) er havbunden og undergrunden i de undersøiske områder, der ligger uden for det ydre territorialfarvand i hele den naturlige forlængelse af kyststatens landterritorium.

Den eksklusive økonomiske zone (Exclusive Economic Zone (EEZ)) er et område beliggende udover og stødende op til det ydre territorialfarvand. Den eksklusive økonomiske zone må ikke strække sig ud over 200 sømil fra de basislinjer, fra hvilke søterritoriets bredde måles. Zonen er ikke en del af kyststatens territorium, men kyststaten har visse rettigheder og pligter i zonen, herunder suveræne rettigheder for så vidt angår efterforskning, udnyttelse, bevarelse og forvaltning af havbundens, undergrundens og den overliggende vandmasses naturlige ressourcer, såvel levende som ikke-levende, samt med hensyn til andre aktiviteter med henblik på økonomisk udnyttelse og efterforskning af zonerne, såsom udvinding af energi fra vandet, strømme og vind.

Det åbne hav (The High Seas) er alle dele af havet, som ikke omfattes af nogen stats eksklusive økonomiske zone, ydre eller indre territorialfarvand.

Ingen stat kan udøve højhedsret over det åbne hav. Til trods for friheden til sejlads på det åbne hav, kan en kyststat, jf. indgrebskonventionen fra 1969 med tilhørende protokol af 2. november 1973, Havretskonventionen art. 221 samt almindelige folkeretlige principper om staters myndighedsudøvelse, i tilfælde af alvorlig og overhængende fare for en forurening af kysterne med olie/andre stoffer end olie som følge af en ulykke til søs, træffe de nødvendige forholdsregler på det åbne hav over for fremmede skibe.

Særlige havområder (Special Areas) og særlige følsomme havområder (Particularly Sensitive Sea Areas)

MARPOL konventionen udpeger visse havområder som "særlige havområder", hvor der gælder særlige regler til beskyttelse af havmiljøet. Ved et "særligt havområde" forstås et havområde, hvor det af anerkendte tekniske årsager, under hensyn til områdets oceanografiske og økologiske forhold og dets særlige trafik, er nødvendigt at indføre særlige obligatoriske metoder til forhindring af olieforurening af havet. Østersøområdet, inklusiv indsejlingen til Østersøen afgrænset i Skagerrak af Skagens breddegrad ved 57° 44,8' nordlig bredde, samt Nordsøen og dets tilsejlingsfarvande også afgrænset af Skagens breddegrad ved 57° 44,8' nordlig bredde er udpegede til "særlige havområder", hvilket medfører, at alle danske farvande reelt er "særlige havområder".

Vadehavet og næsten hele Østersøen (undtagen den russiske del) er desuden udpegede som "særligt følsomme havområder" af IMO's miljøkomité. Et såkaldt "Particularly Sensitive Sea Area" (PSSA) har behov for særlig beskyttelse mod belastninger som følge af forurening og skibstrafik mv. Der påhviler derfor myndighederne et særligt ansvar for opfyldelse af miljø og sejladsikkerhedsmæssige forhold, herunder samspillet mellem skibstrafik og planlagte projekter på søterritoriet. En måde at beskytte et PSSA på kan være ved at oprette skibsrutesystemer, da dette erfaringsmæssigt øger sejladsikkerheden.

6. INTERNATIONALE REGLER FOR FOREBYGGELSE AF FORURENING AF HAVET MED OLIE OG ANDRE SKADELIGE STOFFER

6.1 Generel beskrivelse

Internationale regler for generel forebyggelse af forurening af havet med olie og andre skadelige stoffer vil normalt være et område, som ligger uden for rammerne af en national beredskabsplan. Der eksisterer dog visse internationale aftaler og arrangementer, som er af direkte relevans for den nationale plan. Det drejer sig om:

- The International Convention for the Prevention of Pollution from Ships (MARPOL 73/78)
- EU Direktiv 2002/59/EF af 27. juni 2002 om oprettelse af et trafikovervågnings- og trafikinformationssystem for skibsfarten i Fællesskabet (det såkaldte Overvågningsdirektiv)
- EU Forordning Nr. 1406/2002 af 27. juni 2002 om oprettelse af et europæisk agentur for søfartssikkerhed (EMSA)

6.2 MARPOL 73/78

Den internationale konvention for forebyggelse af forurening fra skibe (MARPOL 73/78) giver en lang række detaljerede anvisninger på konstruktion og indretning af skibe med henblik på at nedsætte forureningen fra skibe. Konventionen er opbygget som en protokol med 6 tilhørende annekser, der hver især giver detaljerede anvisninger på følgende områder:

- Anneks I Bestemmelser til forebyggelse af olieforurening
- Anneks II Bestemmelser til kontrol af forurening med skadelige flydende stoffer i bulk
- Anneks III Bestemmelser til forebyggelse af forurening med skadelige stoffer transporteret på havet i pakket form
- Anneks IV Bestemmelser til forebyggelse af forurening med spildevand fra skibe
- Anneks V Bestemmelser til forebyggelse af forurening med fast affald fra skibe
- Anneks VI Bestemmelser til forebyggelse af luftforurening fra skibe

Danmark har underskrevet og ratificeret 73/78 protokollen, samt alle tilhørende annekser.

Derudover definerer konventionen en række geografiske områder - herunder Nordsøen - som særlige områder (Special areas), hvor udledninger fra skibe kun kan ske under begrænsede omstændigheder og under særlige betingelser.

Endelig stiller konventionen krav om tilstedeværelse af godkendte beredskabsplaner til bekæmpelse af olieforurening for tankskibe over 150 tons (GT) og alle andre skibe end olietankere over 400 tons (GT). Disse planer vil være af relevans for eventuel aktionsplanlægning, der involverer uheld med sådanne skibe.

6.3 EU-direktiv vedr. trafikovervågnings- og trafikinformationssystem for skibsfarten i Fællesskabet

EU Direktiv 2002/59/EF – kaldet Overvågningsdirektivet - er blevet implementeret indenfor danske ansvarsområde. Direktivet pålægger medlemslande at oprette et trafikovervågnings- og trafikinformationssystem for skibsfarten med henblik på at gøre skibsfarten mere sikker og effektiv. Systemet skal endvidere være med til at forbedre myndighedernes reaktioner ved søulykker, hændelser eller potentielt farlige situationer, herunder eftersøgnings- og redningsoperationer, samt bidrage til hurtigere at kunne forebygge/opdage en forurening fra et skib. Direktivet omhandler alle skibe på 300 GT og derover.

Direktivet indeholder bl.a. bestemmelser om obligatorisk skibsmeldepligt, når skibe sejler ind i særlige havområder, herunder Nordsøen og Østersøen. Skibe med særlig farlig last skal på standardformularer deklarerere lastens indhold og denne information skal i tilfælde af ulykker være umiddelbar tilgængelig for relevante myndigheder i medlemslandene. Endvidere indeholder direktivet bestemmelse om, at medlemslandene inden 5. februar 2004 skulle have udpeget særlige nødområder, der kan tages i anvendelse, såfremt et skib med en specielt forurenede last bliver nødlidende, nødområderne kan findes her:

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2016/875>

For at støtte medlemslandene vedr. søfartssikkerhed og forebyggelse mod forurening til søs har EU oprettet et agentur for søfartssikkerhed kaldet EMSA (European Maritime Safety Agency). Agenturet er placeret i Lissabon.

7. INTERNATIONALE SAMARBEJDSAFTALER TIL BEKÆMPELSE AF FORURENING AF HAVET AF MED OLIE OG ANDRE SKADELIGE STOFFER

7.1 Generelt

Forureninger af havet med olie og andre skadelige stoffer kan i mange tilfælde være af en størrelsesorden eller kompleksitet, der overgår den enkelte kyststats bekæmpelseskapacitet. Endvidere kan en forurening eller trussel om forurening hurtigt udvikle sig til at udgøre en trussel mod andre kyststater. Med det udgangspunkt er der gennem årene indgået en række konventioner og aftaler, der skal sikre gensidig bistand, informationsudveksling m.v. i tilfælde af alvorlige havforureninger eller trusler om samme.

Disse internationale arrangementer kan deles op i globale samarbejdsordninger, (f.eks. OPRC), multiregionale arrangementer / samarbejdsaftaler (f.eks. i EU-regi) og i regionale ordninger, typisk gældende for et specielt havområde, f.eks. Nordsøen (Bonn-Aftalen) eller Østersøen (1992 Helsingfors konventionen) eller for farvande, der støder op til de enkelte kontraherende parters kyststrækninger uden dog hermed at udgøre et egentlig samlet farvandsområde (Københavnsaftalen).

Indenfor disse regionale samarbejdsaftaler findes der igen bi - eller trilaterale aftaler (DANGER, DENERNETH, SWEDENGER, KBH-Aftalen Region Vest, KBH-Aftalen Region Syd og CAN-DEN), der som hovedregel er udarbejdet med de relevante regionale arrangementer som paraplyordning, men som mere detaljeret regulerer en række specifikke forhold, der gør sig gældende netop for de pågældende farvandsområder.

7.2 Globale samarbejdsordninger

7.2.1 OPRC Konventionen

På baggrund af flere store olieforureninger i slutningen af firserne blev der i 1990 - i regi af den Internationale Søfartsorganisation (IMO) – udarbejdet en konvention "International Convention on Oil Pollution Preparedness, Response and Co-operation" (OPRC). Denne konvention, der trådte i kraft i 1995, er senere blevet udvidet til at også at omfatte andre skadelige stoffer end olie. OPRC Konventionen er et instrument, der fastlægger regler, procedurer og retningslinjer for et internationalt samarbejde ved større havforureningssituationer eller trusler om sådanne. Konventionen åbner således mulighed for – på globalt niveau – at modtage assistance fra et eller flere medlemslande uanset de pågældende landes indbyrdes beliggenhed. Dette forhold indebærer følgelig også en forpligtelse til – i muligt omfang – at imødekomme en anmodning om assistance fra et andet medlemsland. OPRC er bygget op på grundlag af eksisterende regionale samarbejdsaftaler og strider på ingen punkter med de i disse aftaler fastlagte procedurer.

Udover bestemmelserne om ydelse af assistance, indeholder OPRC en lang række andre tiltag til forbedring af det internationale samarbejde. Muligheden for at opnå

assistance inden for rammerne af OPRC har siden konventionens ikrafttræden været bragt i anvendelse flere gange, også de industrialiserede lande imellem.

7.2.2 Samarbejdsaftaler i EU-regi

Siden 1987 har Kommissionen i den Europæiske Union givet operativ støtte til medlemsstater i tilfælde af større havforureningskatastrofer. Havmiljø hører under Union Civil Protection Mechanism (UCPM) og håndteres EU-mæssigt 24/7 af Emergency Response Coordination Centre (ERCC) i Bruxelles. ERCC har erfaring med de administrative tiltag, der er behov for, når international assistance er nødvendig, herunder den maksimale udnyttelse af det af Kommissionen etablerede informationssystem. Endvidere distribuerer ERCC informationer om en konkret hændelse til alle medlemslandene, hvilket har vist sig at være af storpolitisk betydning i krisesituationer også for lande, der ikke har været direkte involveret i den pågældende hændelse.

På opfordring kan ERCC aktivere et EU Civil Protection Team (EUCPT). EUCPT er et team af regeringsekspertter, som kan tilkaldes og give professionel rådgivning og anden assistance ved en konkret hændelse. Alle medlemmerne af EUCPT er specialuddannet og har kompetencer i forhold til alvorlige tilfælde af havforurening og er derfor meget kvalificerede til at give effektiv assistance. EUCPT vil normalt være til stede i det land, som koordinerer forureningsbekæmpelsen. EUCPT har to hovedformål; at koordinere med EU, så relevant og tilstrækkelig støtte kan etableres, samt konkret støtte i landet eksempelvis igennem rådgivning til involverede myndigheder om koordinering af deres indsats. Alle omkostninger forbundet med indsats af EU Task Force afholdes af Kommissionen.

Udover den ovenfor beskrevne assistance kan det berørte medlemsland anmode om satellitbilleder af forurenede områder, assistance fra EMSA udstyrslagre, samt rekvirere et eller flere af de regionale EMSA fartøjer.

Kommissionen kan virke som koordinator for observatører, der ønsker at følge en konkret hændelse i det berørte medlemsland. Kommissionen afholder udgifterne for koordinatoren, medens de enkelte medlemslande selv må bære omkostningerne for den enkelte observatør.

7.3 Regionale samarbejdsordninger

7.3.1 Københavnsaftalen

Københavnsaftalen er oprindelig en aftale om samarbejde i bekæmpelse af olieforurening, der i 1971 blev indgået mellem Danmark, Sverige, Norge og Finland. Den 29. marts 1993 blev aftalen udvidet til også at omfatte bekæmpelse af andre skadelige stoffer end olie, og de kontraherende parter blev nu Danmark (herunder Færøerne og Grønland), Sverige, Norge, Finland (herunder Ålandsøerne) og Island. Aftalen pålægger medlemslandene at oprette et hensigtsmæssigt beredskab til bekæmpelse af forurening af havet, samt at kunne yde hinanden gensidig bistand. Der er udarbejdet en manual, der nærmere beskriver, hvorledes dette operationelle samarbejde skal udføres i praksis.

Danmark har indgået en trilateral operativ aftale benævnt "KBH - aftalen Region Vest" med Norge og Sverige, som omfatter Skagerrak og den nordlige del af Kattegat. Der afvikles en årlig materieløvelse inden for aftalen.

7.3.2 Bonn-Aftalen

Bonn-Aftalen blev indgået i 1969 efter nogle større olieudslip i Nordsøen og Den Engelske Kanal. Aftalen blev indgået for at opmuntre Nordsøens kyststater til sammen at forbedre deres kapacitet for at bekæmpe olieforurening. Den nuværende aftale er fra 1983, hvor aftalen blev ændret til også at omfatte bekæmpelse af kemikalieforurening. Den nuværende aftale forpligtiger Nordsøstaterne (Belgien, Danmark, England, Frankrig, Holland, Irland, Norge, Spanien, Sverige samt Tyskland) og den Europæiske Union (aftalen er også underskrevet af Kommission) til at:

- tilbyde gensidig assistance og samarbejde i bekæmpelse af havforurening
- udføre overvågning – inklusiv brug af satellitter - som en hjælp til at opdage og bekæmpe havforurening og til at forebygge overtrædelser af gældende forureningsbestemmelser

Assistance rekvireres af det enkelte medlemsland til et eller flere af de øvrige medlemslande på en speciel formular, den såkaldte POLREP (denne formular anvendes også indenfor de øvrige samarbejdsaftaler, som Danmark indgår i). I henhold til Bonn-Aftalen er Nordsøen inddelt i Zoner, indenfor hvilke ansvar for overvågning og vurdering af hændelser er tildelt de respektive medlemmer af Bonn-Aftalen. Inden for Bonn-Aftalen er der udarbejdet forskellige manualer, herunder en manual, der beskriver alle aspekter i forbindelse med det operative samarbejde samt manualer, der beskriver overvågning og retsforfølgelse. Danmark har, under Bonn-Aftalen, indgået en trilateral operativ aftale benævnt "DENERNETH" med Tyskland og Holland, som omfatter Nordsøen sydøstlige del og Tyske Bugt. Der afvikles en årlig materieløvelse indenfor aftalen.

7.3.3 Helsingfors Konventionen

Helsingfors-Konventionen (HELCOM) omhandlende beskyttelse af havmiljøet i Østersøområdet blev indgået 22. marts 1974. HELCOM er gældende i området indenfor Skagen. Aftalen er underskrevet af alle Østersøregionens kyststater samt EU. Konventionen er flere gange blevet opdateret. Konventionen opstiller bl.a. anbefaling for, hvilke farvandsområder der, ud fra skibstrafikkens intensitet og karakter, bør overflyves og med hvilken hyppighed. HELCOM fastlægger endvidere en række internationale forpligtelser til at assistere hinanden i muligt omfang i tilfælde af større udslip.

1992 Konventionen om beskyttelse af det marine miljø i Østersøen har erstattet den oprindelige Helsingfors konvention fra 1974. 1992 konventionen har ikke medført nogen principielle ændringer af 1974 konventionen med relation til forureningsbekæmpelse og miljøovervågning. Medlemslandene forpligtes til at samarbejde med henblik på at undgå eller formindske forurening af Østersøen med olie eller andre skadelige stoffer.

Konventionen forpligter ligeledes medlemslandene til at have et passende beredskab bestående af udstyr, skibe og mandskab, som er egnet til brug i Østersøen.

Som i Bonn-Aftalen er Østersøområdet inddelt i "Response Regions" indenfor hvilke det respektive medlemsland har ansvar for overvågning og for iværksættelse af bekæmpelsesaktiviteter.

Ligesom indenfor Bonn-Aftalen er der også i Helsingfors Konventionens regi udarbejdet forskellige manualer, herunder en manual, der beskriver alle aspekter i forbindelse med det operative samarbejde samt manualer, der beskriver overvågning og retsforfølgelse.

Danmark har, under Helsingfors Konventionen, indgået en trilateral operativ aftale benævnt "SWEDENGER" med Sverige og Tyskland, som omfatter den centrale del af Østersøen (Kadet Renden og Femern Bælt), samt en operativ bilateral aftale med Tyskland benævnt "DENGER" omfattende den vestlige del af Østersøen.

Der afvikles en årlig materieløvelse indenfor SWEDENGER aftalen.

7.4 Andre samarbejdsordninger

7.4.1 CAN-DEN

"Overenskomst af 26. august 1983 mellem Canada og Danmark om samarbejde vedrørende havmiljøet", der 7. oktober 1991 er ændret til også at omfatte "Fælles beredskabsplan vedrørende havforureningsbekæmpelse hidrørende fra skibsaktiviteter". Planen omfatter bekæmpelse af ethvert skadeligt stof, - også kulbrinte - som ved udsivning bl.a. kan skabe fare for menneskelig sundhed, skade levende ressourcer m.v. Planen pålægger de to lande at udvikle egnede bekæmpelsesforanstaltninger, at tilvejebringe tilstrækkelige ressourcer til at imødegå en forureningshændelse, samt til at kunne yde gensidig assistance ved bekæmpelse af forurening af havet mellem Grønland og Canada.

7.5 Samarbejdsøvelser

Der afholdes som udgangspunkt 5 årlige øvelser på lige årstal og 6 årlige øvelser på ulige årstal. Formålet med øvelserne er at øve samarbejde mellem statsligt og kommunalt beredskab til bekæmpelse af olieforurening. Øvelserne planlægges i samarbejde mellem SVK, BRS og Rigspolitiet. Øvelserne afvikles så vidt muligt geografisk med en øvelse i hvert beredskabscenters dækningsområde – Bornholm dog kun hvert andet år. I øvelserne deltager, udover SVK, BRS og Rigspolitiet, også de udvalgte kystnære kommuners miljøberedskab, marinehjemmeværnet, den lokale politikreds, Naturstyrelsen, miljøfly, miljøenheder fra Søværnet m.fl. Når Danmark er vært for en international øvelse søges nationale øvelser afholdt i forbindelse med denne.

8. BEKÆMPELSESSTRATEGI- OG TAKTIK

8.1 Generelt

Et nationalt beredskab til bekæmpelse af forurening af havet opbygges af to hovedkomponenter, en bekæmpelsesstrategi og en bekæmpelsestaktik. Bekæmpelsesstrategien udformes ud fra basisholdninger af overvejende politisk karakter, samt ud fra analyser af forskellig art, medens bekæmpelsestaktikken anviser de veje, der i en konkret situation og baseret på den gældende bekæmpelsesstrategi fører til det bedste resultat.

8.1.1 Bekæmpelsesstrategien

Fastlæggelse af en national bekæmpelsesstrategi er som nævnt en proces, der overvejende er af politisk karakter. Ud fra en risikovurdering - baseret på en risikoanalyse sammenholdt med en skadesanalyse – fastsættes politisk en national målsætning, jf. kapitel 2, for de opgaver, som beredskabet skal være i stand til at løse. Indgåede internationale forpligtelser danner også grundlag for udformningen af denne målsætning. Supplerende til denne målsætning fastlægges dels hvilke bekæmpelsesmetoder, der miljømæssigt kan accepteres for opfyldelse af målsætningen, og dels den finansielle baggrund, der er nødvendig for anskaffelse af den materielmængde- og sammensætning, der anses for rimelig for løsning af de i målsætningen fastlagte opgaver.

8.1.2 Bekæmpelsestaktikken

Ud fra den gældende bekæmpelsesstrategi, er det bekæmpelsestaktikkens opgave at nå det maksimalt bedste resultat ved en konkret bekæmpelsesaktion med de til rådighed værende midler og under de for den specifikke indsats særlig gældende forhold og omstændigheder af bl.a. geografisk, miljømæssig, vejmæssig og materielmæssig karakter. Medens bekæmpelsesstrategien således er fastlagt inden en indsats finder sted, kan størstedelen af bekæmpelsestaktikken først fastlægges på basis af de parametre, der kendetegner den specifikke hændelse og kan derfor ikke udformes som en entydig handlemåde.

Nogle af de vigtigste faktorer, der ligger til grund for fastlæggelse af den danske bekæmpelsestaktik er anført nedenfor:

- sø - og vejrforholdene
- den tid, der forløber fra uheldet indtræffer til bekæmpelsesmateriellet når frem
- information om udslippets art, størrelse og udbredelse samt
- arten/kvaliteten og mængden af bekæmpelsesmateriellet, der kan sættes ind.

Det skal herudover bemærkes, at også indenfor bekæmpelsestaktikken kan afgørelser være af politisk karakter.

8.2 Bekæmpelsesmetoder, bekæmpelseskapacitet, og depotplaceringer

8.2.1 Bekæmpelsesmetoder

Den danske metode vedrørende bekæmpelse af olieforurening er primært baseret på den mekaniske metode, hvor olien fjernes fra overfladen. Alternativt kan olien bekæmpes ved hjælp af kemiske midler - dispergeringsvæsker.

Dispergeringsmetoden vil kun blive anvendt, såfremt det ikke er muligt at optage olien mekanisk, eller der f.eks. er risiko for, at forureningen kan skade store fuglekoncentrationer eller kølevandsindtag, eller der er en umiddelbar eksplosions- eller brandfare. Det statslige danske beredskab er således meget restriktivt med anvendelse af denne metode, og anvendelse af dispergeringsmetoden må i henhold til Havmiljølovens § 54 ikke finde sted uden tilladelse fra Miljøministeren.

Anvendelse af dispergeringsvæsker i Østersøområdet følger i øvrigt også HELCOM REC 22/2 af 21 marts 2001 vedrørende begrænset brug af bl.a. kemiske stoffer i bekæmpelse af olieforurening af Østersøen.

8.2.2 Bekæmpelseskapaciteter

Danmark følger HELCOM målsætningen for medlemslandene, som den 15. november 2007 bl.a. blevet ændret til:

- At medlemslandene - som udgangspunkt og under "optimale" forhold - bør have en national bekæmpelseskapacitet, som kan bekæmpe og indenfor 3 døgn få kontrol med et udslip på op til 5.000 tons.
- At medlemslande etablerer et effektivt beredskab til bekæmpelse af en forurening i kystzonen og på kysten, ligesom afværgeforanstaltninger implementeres i forhold til de miljøfølsomme områder.
- At der udarbejdes retningslinjer for styrkelse af det regionale samarbejde.

Sammenlignet med bekæmpelse af olieudslip, der normalt forudsætter en omfattende og kompliceret indsats – bl.a. under vejræssigt dårlige forhold – vil bekæmpelse af et kemikalieudslip stille krav om en endnu mere omfattende og kompliceret indsats, idet et udslip med kemikalier ikke vil optræde så velkendt og ensartet som et eventuelt olieudslip og beredskabet i forbindelse med bekæmpelse af kemikalieforurening til søs forudsætter derfor, at bekæmpelsesmetoder, materiel m.v. tilpasses kemikaliets tilstandsform(er) og skadelige virkning(er). HELCOM REC 31/1 anfører her, at de kontraherende parter skal gøre nødvendige tiltag til at opsamle flydende kemikalier med en rimelig nedbrydningstid med brug af passende mekanisk opsamlingsudstyr indenfor en periode, der normalt ikke overstiger 2 døgn samt søge at udvikle egnede teknikker eller metoder til at opsuge sunkne kemikalier fra havbunden, såfremt disse kemikalier har en lang nedbrydningstid uden opløsningstendenser.

8.2.3 Depotplacering

De statslige bekæmpelseskapaciteter og – materiellets placering:

Bekæmpelsesenheder i miljødivisionen (Division 32) er placeret i Frederikshavn, Korsør og en enkelt flydepram i København.

Miljødivisionen i Frederikshavn, består af følgende enheder:
1 Supply-type, 1 Seatruck-type, 1 Miljø-type, 1 pram.

Miljødivisionen i Korsør, består af følgende enheder:
1 Supply-type, 1 Seatruck-type, 1 Miljø-type, 1 lægtvandsfartøj, 2 pramme.

Enheder der permanent er udrustet med flydespærringer:
12 marinehjemmeværnsenheder (900 klassen)
1 marinehjemmeværnsenhed (850 klassen)
5 enheder af DIANA - klassen

Lægtvandsfartøjer:

Der er i alt 18 lægtvandsfartøjer fordelt i to størrelser. Der er 14 fartøjer på 9,3 meter og 4 mindre fartøjer der er 7,5 meter lange. De 4 små lægtvandsfartøjer er lavet med hensigt på at de kan transporteres i Flyvevåbnets C-130J Hercules, og derved hurtigt være fremme for at assistere f.eks. på Grønland. Disse er fordelt ud på de 6 beredskabscentre i DK.

Depoter for materiel

FDD lager Korsør
FDD lager Frederikshavn
Det Kommunale Beredskab
Beredskabsstyrelsen Nordjylland
Beredskabsstyrelsen Midtjylland
Beredskabsstyrelsen Sydjylland
Beredskabsstyrelsen Sjælland
Beredskabsstyrelsen Bornholm

Sted

Korsør
Frederikshavn
Kalundborg
Thisted
Herning
Haderslev
Næstved
Knudsker

9. SAMMENFATTENDE RISIKOVURDERING, DRIVMODELLER, SATELLITOVERVÅGNING, MILJØFØLSOMME OMRÅDER

9.1 Sammenfattende risikovurdering

Omfanget af skibstransport og risikoen for skibsuheld i danske farvande og Østersøen med efterfølgende udslip af olie eller andre skadelige stoffer er gennem årene belyst i en række forskellige studier. Specielt transporteres en stadigt stigende mængde af olie gennem de danske stræder.

Det skal bemærkes, at det eksisterende beredskab er dimensioneret til en teoretisk bekæmpelseskapacitet på 5.000 tons olie inden for 3 dage, hvorved Danmark følger HELCOM rekommandationen fra den 15. november 2007. Dimensioneringen af beredskabet er i øvrigt også foretaget under hensyntagen til den assistance, der kan ydes af andre stater i henhold til de bilaterale, trilaterale og regionale samarbejdsaftaler, som er indgået mellem de nordiske lande samt mellem Østersø- og Nordsølandene. For yderligere detaljer for fastsættelsen af bekæmpelseskapaciteten for det samlede beredskab henvises til afsnit 8.4.2.

I 2006 fik Forsvarsministeriet udarbejdet en risikoanalyse for havmiljøet for de danske farvande, der gælder frem til 2020.

Analysen konkluderede at risikoen for forureninger hovedsagelig eksisterer i følgende områder:

- den nordlige del af Kattegat.
- Storebælt og Langelands Bælt.
- Kadet renden.
- Østersøen nord for Bornholm.

I forlængelse af denne risikoanalyse fik Forsvarsministeriet udarbejdet en kapacitetsundersøgelse vedrørende havmiljøet.

Undersøgelsen konkluderede/anbefalede følgende:

- at det nuværende nationale niveau af materiel til indsættelse mod en havmiljøforurening er tilstrækkelig på det "åbne hav", eftersom beredskabet lever op til HELCOM anbefalingerne
- at beredskabet i kystzonen for nærværende ikke er tilstrækkelig
- at beredskabet til søs kan optimeres ved flytning af miljødivisionen 16 fra København til Frederikshavn, samtidig med at 2 MHV-enheder af 900 klassen (udrustet med flydespærringer) flyttes fra Nordjylland til Sundet⁵

I perioden 2009 – 2012 gennemførtes en samlet risikoanalyse for hele Østersøområdet – det såkaldte BRISK-Projekt.

Analysen konkluderer at:

- Det nuværende antal miljøenheder er tilstrækkeligt for det åbne hav og de danske stræder.
- Bekæmpelseskapaciteten i det kystnære område ikke er tilstrækkeligt.
- Evnen til at operere om natten kan forbedres.
- Risikoreducerende foranstaltninger såsom VTS-centre og trafikseparering vil have den største effekt for at hindre fremtidige ulykker og oliespild.

Rapporten anbefaler investering i kapacitet til bekæmpelse af olieforurening i lavvandede områder og investering i "nattesynsudstyr". Endvidere anbefales etablering af flere VTS-centre og udbygning af trafikseparationssystemer.

⁵ Denne flytning blev afsluttet d. 1. oktober 2009

9.2 Drivmodeller, satellitovervågning og kort over miljøfølsomme områder

En række hjælpeværktøjer er til rådighed for analyse- og beslutningsprocessen i tilfælde af et udslip på havet af olie eller andre miljøfarlige stoffer.

9.2.1 Drivmodeller

SVK har en avanceret dynamisk computermodel til rådighed, som på baggrund af aktuelle forudsigelser om vind og strøm kan beregne den forventede drift af en olieplume over en periode på 48 timer.

Seatrack Web er et system til beregning og præsentation af spredningen af forskellige substanser i vand. Den internetbaserede computermodel er udviklet af SMHI (Sveriges Meteorologiske og Hydrologiske Institut i tæt samarbejde med Farvandsvæsenet) og anvendes ud over SVK af den svenske kystvagt, det svenske redningsvæsen og af en række nationale myndigheder i Østersø landene.

Hovedformålet med Seatrack Web er at beregne spredningen af olieudslip i den botniske bugt, den finske bugt og i den øvrige del af Østersøen, i Sundet, Kattegat, Skagerrak og en del af Nordsøen. Programmet kan også bruges til at beregne spredningen af andre emner, herunder kemikalier og flydende legemer.

Modellen - der således dækker hele det danske beredskabsområde - opdateres løbende med de senest aktuelle meteorologiske forudsigelser. Modellen giver samtidig mulighed for at lave beregninger på historiske forløb, således at man kan se den historiske drift af en olieplume ud fra det aktuelle observationssted.

9.2.2 Satellitovervågning

SVK modtager satellitbilleder fra EMSA CleanSeaNet satellitter dagligt. Billederne varierer i størrelse, de fleste dækker dog et område på 300X300 km. Radarbilleder kan detektere kontrastforskelle på havoverfladen. Sådanne kontrastforskelle kan være forårsaget af en række fænomener som alger, pollen, tang, strømskel, is og selvfølgelig olie. Da man ud fra billederne alene således ikke kan fastslå, om der er tale om olie, er det nødvendigt at anvende andre sensorer for at fastslå årsagen til kontrastforskellen – dette gøres oftest ved hjælp af fly, helikopter eller skibe.

9.2.3 Kort over miljøfølsomme områder.

Detaljeret information om naturområder og andre kystområder, der er særligt følsomme over for påvirkninger af olieforurening er af stor vigtighed som baggrund for indsatsplanlægningen i forbindelse med olieforureninger på havet.

De naturområder, der i den sammenhæng kræver særlig opmærksomhed og beskyttelse kaldes:

- habitatområder (udpeget for at beskytte og bevare bestemte naturtyper og arter af dyr og planter, som er af betydning for EU).
- fuglebeskyttelsesområder (levesteder for fuglearter som er under særlig beskyttelse, og hvor levestedet er i risiko for at blive forringet eller er direkte truede).

- Ramsar-områder (Ramsar-områder er vådområder med så mange vandfugle, at de har international betydning og skal beskyttes i henhold til aftaler i internationale konventioner)

Habitatområderne danner sammen med fuglebeskyttelsesområderne NATURA 2000 et økologisk netværk af beskyttede naturområder gennem hele EU. I Danmark kaldes områderne også for internationale naturbeskyttelsesområder, og her indgår også Ramsar-områderne. Detaljeret information, herunder relevant kortmateriale kan findes på naturstyrelsen hjemmeside:

<https://www.mst.dk/natur-vand/natur/natura-2000/natura-2000-omraaderne/>

De danske kommuner skal ifølge havmiljøloven udarbejde en beredskabsplan for iværksættelse af sanering af kyststrækninger i tilfælde af væsentlige forureninger af kyster i kommunen og for bekæmpelse af forurening i havne indenfor kommunegrænsen. Bilagt den enkelte kommunale plan er et oversigtskort, der viser de naturfølsomme områder indenfor kommunen. Disse kort vil kunne forsyne SVK med væsentlig information i forbindelse med en indsatsplanlægning.

10. INDBERETNINGSPLIGT, ALARMERING og TAKTISKE STØTTEFUNKTIONER

10.1 Indberetningspligt og alarmering

10.1.1 Danske og tilstødende farvande

I henhold til Bekendtgørelse nr. 874 af 27. juli 2016 om indberetning i henhold til lov om beskyttelse af havmiljøet - udstedt med hjemmel i havmiljølovens § 39 - skal føreren af et skib, føreren af et luftfartøj, anlægschefen for en platform, den ansvarlige for en rørledning, lods, ejer eller bruger af skib, fly eller platform straks indberette til SVK Maritime Assistance Service (MAS), såfremt der sker udtømning eller dumpning, som er i strid med loven eller omfattes af § 58 (force majeure paragraffen). Endvidere skal der straks ske indberetning ved enhver form for kollision eller grundstødning, eller såfremt der af andre grunde er fare for udtømning. Såfremt et skib, luftfartøj eller platform observerer en mulig forurening på vandet skal dette ligeledes straks indberettes dette til MAS.

Havnebestyrelser skal straks indberette til MAS, såfremt der i havnen iagttages spild af olie eller skadelige flydende stoffer, og der er fare for forurening af havet.

De nævnte indberetninger kan ske til MAS på følgende kommunikationsmidler:

Telefon + 45 72 85 03 70.

E-mail: MAS@SOK.dk

Telefax: + 45 72 85 03 84.

En indberetning skal blandt andet indeholde skibets, flyets, eller platformens navn, position, forureningsudbredelse og estimeret mængde. En specificeret oversigt over de oplysninger anmelderen skal indgive til SVK fremgår af § 7 i ovennævnte bekendtgørelse.

Indberetninger - der omhandler platforme og rørledninger - videresender SVK til Miljøstyrelsen.

10.1.2 Grønlandske farvande

I henhold til kongelig anordning nr. 1012 af 14. december 1994 om ikrafttræden for Grønland af lov om beskyttelse af havmiljøet udøves bl.a. følgende beføjelser af Forsvarskommandoen:

- modtage indberetning fra ejere, brugere og førere samt lodser på skibe, såfremt der sker udtømning, som er i strid med loven eller omfattes af § 44, samt ved enhver form for kollision eller grundstødning, eller såfremt der af andre grunde er fare for udtømning, jf. anordningens § 28, stk. 1.
- modtage indberetning fra ejere, brugere og førere samt lodser på skibe og førere af luftfartøjer, såfremt der fra skibet eller luftfartøjet iagttages væsentligt spild af olie m.v. jf. anordningens § 28, stk. 2.
- beføjelser til at anmode om alle oplysninger, som har betydning for iværksættelse af foranstaltninger for at hindre eller bekæmpe forurening af havet, jf. anordningens § 28, stk. 3.

Disse beføjelser er herefter blevet delegeret til AKO.

10.2 Taktiske støttefunktioner

10.2.1 Det mobile Miljøberedskab (MMB).

I forbindelse med den pr. 1. juli 2000 gennemførte ændring af Havmiljøloven, blev der indført mulighed for, at forsvaret kan ransage et skib, som er mistænkt for ulovlig udledning af mineralsk olie samt udstede administrative bøder for ulovlig udledning af mineralsk olie. Der er ved loven samtidig skabt hjemmel for, at der før dom er afsagt eller bødeforlæg vedtaget, kan træffes beslutning om at tilbageholde (beslaglægge) et skib, som ulovligt har udledt olie, hvis dette skridt er nødvendigt for at sikre det offentliges krav mod udlederen.

Beslutningen om beredskabsmæssig undersøgelse eller ransagning af et skib samt udstedelse af en administrativ bøde og dennes størrelse, træffes af MAS i samarbejde med Statens Centrale Enhed (SCE-vagten), jf. pkt. 10.2.2.

Beredskabsmæssig undersøgelse og ransagning af et skib kan foretages af Det Mobile Miljøberedskab, som aktiveres af MAS efter samråd med SCE-vagten. En Beredskabsmæssig undersøgelse eller ransagning kan bestå af følgende opgaver:

- udtagelse af olieprøver fra diverse tanke
- kontrol af tankes indhold og mængde
- kontrol af rørsystemer

- kontrol af olieseparator, lastvandsseparator og ppm-måler
- kontrol af oliejournaler, herunder om angiven mængde i journalen er i overensstemmelse med aktuel mængde i de pågældende tanke
- udarbejdelse af en kontrolrapport
- afhøring af besætningen

10.2.2 Statens Centrale Enhed (SCE-vagten)

SCE-vagten rådgiver i forbindelse med beslutning om udstedelse af administrative bøder, beredskabsmæssig undersøgelse, ransagning og tilbageholdelse samt beslaglæggelse af et skib, som har foretaget en ulovlig udledning af mineralisk olie. Forsvarets ansvar i denne forbindelse er geografisk begrænset til den danske EEZ samt søterritoriet.

SCE-vagten varetager juridiske spørgsmål vedr. mulig strafforfølgning af skibe for ulovlig udledning af mineralisk olie på dansk område, jf. følgende delopgaver:

- stillingtagen til spørgsmålet om undersøgelse af et mistænkt skib
- rådgivning af Forsvarets udførende enheder om formelle procedurekrav ved indsamling og sikring af beviser (for eksempel ransagning) m.v.
- stillingtagen til beslaglæggelse af bevismateriale
- stillingtagen til og udstedelse af administrative bøder, herunder fastsættelse af bødens størrelse.
- stillingtagen til krav om sikkerhedsstillelse for bøder, beredskabsomkostninger m.v.
- stillingtagen til tilbageholdelse af et skib, til sikring af bødekrav m.v.
- stillingtagen til konfiskation

11. UHELD I FORBINDELSE MED OFFSHORE KULBRINTEVIRKSOMHED

11.1 Indberetningspligt

I henhold til Bekendtgørelse nr. 573 af 18. juni 2008 vedr. indberetning i henhold til lov om beskyttelse af havmiljøet § 5 skal SVK (tidligere SOK) videresende indberetninger om en forurening fra platforme og rørledninger til Miljøstyrelsen. De oplysninger, som skal være indeholdt i denne indberetning, fremgår af Bekendtgørelsens § 7.

Da bekæmpelse af forurening på havet forårsaget af offshore virksomhed påhviler koncessionshaveren – på grundlag af beredskabsplaner godkendt af Miljøstyrelsen - vil Miljøstyrelsen monitorere bevillingshaverens eventuelle bekæmpelsesindsats, og

såfremt det skønnes nødvendigt anmode SVK om bistand fra det statslige bekæmpelsesberedskab. Forsvarskommandoen kan også, med Forsvarsministerens lovmæssige hjemmel, beslutte selvstændigt at lede og deltage i en forureningsbekæmpelse fra offshore udslip.

Behandling af erstatningssager i forbindelse med miljømæssige skader og indsats af det statslige beredskab ved indtrufne uheld fra offshore virksomheder, påhviler Miljøstyrelsen.

Opmærksomheden henledes i denne forbindelse på den etablerede Myndighedernes Beredskabskomite vedrørende uheld i forbindelse med offshore kulbrinteaktivitet, hvis formål bl.a. er koordinering af myndighedsindsatsen i tilfælde af uheld indenfor offshore sektoren.

12. FORKORTELSER

AKO	Arktisk kommando
CAN-DEN	Canadisk/Dansk samarbejdsaftale
CH	Chefen for ...
DENGER	Dansk/Tysk beredskabsaftale
DENGERNETH	Dansk/Tysk/Hollandsk beredskabsaftale
EEZ	Den Eksklusive Økonomiske Zone
EMSA	European Maritime Safety Agency
EU	Den Europæiske Union
FKO	Forsvarskommandoen
FRK	Færøernes Kommando
FTK	Flyvertaktisk Kommando
GLK	Grønlands Kommando
HELCOM 92	1992 Helsingfors konventionen om beskyttelse af det marine miljø i Østersøen
HELCOM REC	Rekommandation fra Helsingfors konventionen
IMO	Den Internationale Maritime Organisation under de Forenede Nationer
MAS	Maritime Assistance Service
KØBENHAVNS ERKLÆRINGEN	Declaration of 10 September 2001 on Safety of Navigation and Emergency Capacity in the Baltic Sea Area (HELCOM COPENHAGEN DECLARATION)
MARPOL 73/78	The International Convention for the Prevention of Pollution from Ships
MOC	Maritimt Overvågnings Center
MIL	Militær

MST	Miljøstyrelsen
NST	Naturstyrelsen
NOSC	National on Scene Commander
OPRC	1990, International Convention on Oil Pollution Preparedness, Response and Co-operation
OSC	On Scene Commander
PPM	Parts Per Million (Dele pr. million)
SCE	Den Statslige Centrale Enhed (SCE vagten)
SOK	Søværnets Operative Kommando
SOSC	Supreme on Scene Commander
SVN	Søværnet
SWEDENGER	Svensk/Dansk/Tysk beredskabsaftale
UNCLOS	United Nations Convention on the Law of the Sea, De Forenede Nationers Havretskonvention af 1982
VHF	Very High Frequency